

วิวัฒนาการและแนวความคิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

ประวัติและวิวัฒนาการของกฎหมายมีอิทธิพลต่อรูปแบบและลักษณะของกฎหมายในแต่ละประเทศ Savigny แห่งสำนักประวัติศาสตร์กฎหมายเห็นว่า กฎหมายเกิดจากวิญญาณประชาชาติ หรือ Volksgeist¹ ซึ่งเกิดขึ้นจากลักษณะพิเศษของแต่ละชาติ รูปแบบลักษณะของกฎหมายจะวิวัฒนาการไปตามประวัติศาสตร์ซึ่งแตกต่างกันไป ดังนั้น ในบทนี้จะศึกษาถึงประวัติและวิวัฒนาการตลอดจนแนวความคิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจและให้แนวทางสำหรับการวิเคราะห์ตัวบทกฎหมายรวมทั้งปัญหาอันเกี่ยวเนื่องกับการปลอมเอกสารในบทต่อ ๆ ไป

2.1 วิวัฒนาการของการปลอมเอกสาร

การศึกษาวิวัฒนาการของการปลอมเอกสารจะทำให้ทราบว่า ในอดีตที่ผ่านมา แต่ละยุคสมัยมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานปลอมเอกสารไว้อย่างไรหรือไม่ ซึ่งในที่นี้จะศึกษาถึงวิวัฒนาการของความผิดฐานปลอมเอกสารในประเทศไทยและประเทศอังกฤษซึ่งเป็นประเทศในระบบกฎหมายซีวิลลอว์และคอมมอนลอว์ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของวิวัฒนาการของการปลอมเอกสารในระบบกฎหมายทั้งสอง

2.1.1 วิวัฒนาการของการปลอมเอกสารในประเทศไทย

วิวัฒนาการของการปลอมเอกสารที่จะศึกษาต่อไปนี้ ผู้เขียนจะเริ่มศึกษาตั้งแต่

¹ บรีดี เกษมทรัพย์, นิติปรัชญา (กรุงเทพมหานคร: มิตรนราการพิมพ์, 2531), หน้า 235.

สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา เนื่องจากเป็นสมัยที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราช กษัตริย์รัชกาลที่ 3 แห่งอาณาจักรสุโขทัย ได้ประดิษฐ์ลายสือไทยขึ้นในปี พ.ศ. 1826 บราหฺมัญญ์หลักฐานลายสือไทยดังกล่าวในจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งเป็นจารึกอักษรไทยที่เก่าแก่ที่สุด² และในหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ได้มีการบันทึกกฎหมายลายลักษณ์อักษรของไทยเอาไว้ด้วย นอกจากนี้ จะได้ศึกษาถึงการปลอมเอกสารในสมัยต่อ ๆ มาอันได้แก่ สมัยกรุงศรีอยุธยา และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

2.1.1.1 สมัยสุโขทัย

ในสมัยสุโขทัยได้มีการประกาศกฎหมายลายลักษณ์อักษรหลายฉบับโดยจารึกลงบนแผ่นศิลา ซึ่งถือว่าเป็นเอกสารที่เป็นพยานหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แน่นอนที่สุด เนื่องจากศิลาจารึกมีลักษณะถาวรคงทนไม่มีการเปลี่ยนแปลงซึ่งผิดกับการจารึกลงบนแผ่นกระดาษข่อยย่อยมชำรุดสูญหาย³ กฎหมายที่มีการจารึกไว้ในสมัยสุโขทัย คือ

1. ศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง ซึ่งจารึกในสมัยพ่อขุนรามคำแหง
2. ศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร (หลักที่ 38) ซึ่งเชื่อว่าเป็นกฎหมายในสมัยสุโขทัย และนับว่าเป็นกฎหมายลักษณะอาญาฉบับแรกของไทย⁴
3. กฎหมายพระเจ้าเมงราย เป็นกฎหมายในสมัยเดียวกับที่พ่อขุนรามคำแหงประกาศใช้บังคับอาณาจักรเมงรายที่นครเชียงใหม่เป็นนครหลวง

สำหรับ 2 ลักษณะแรกนั้น บราหฺมัญญ์ว่ามีหลักฐานเป็นลายลักษณ์อักษรโดยการ

² ก่องแก้ว วีระประจักษ์, "จารึก" ใน เอกสารการสอนชุดวิชา สารนิเทศ ลักษณะพิเศษ หน่วยที่ 1-7, สมสรวง พกติกุล, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, 2533), หน้า 57.

³ สวัสดิ์ ศรีสัมพันธ์, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: ม.บ.ท., ม.บ.บ.), หน้า 34.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

จารึกลงในใบลานและแผ่นศิลา ส่วนลักษณะที่ 3 นั้น มีหลักฐานเป็นภาษาไทยวน จารลงในใบลานและจากการตรวจสอบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในสมัยสุโขทัยดังกล่าว ข้างต้นแล้ว⁵ ไม่ปรากฏพบบทบัญญัติในเรื่องการปลอมเอกสารในศิลาจารึกหลักที่หนึ่งของพ่อขุนรามคำแหงและกฎหมายพระเจ้าเมงราย แต่ในศิลาจารึกกฎหมายลักษณะโจร (หลักที่ 38) ด้านที่ 2 บทที่ 43 มีข้อความจารึกว่า "หนึ่งสุกินบังอันท่านบมิห้ามสุ ทั้งเห็นพระปรณูปดีเพื่อ (โบายผู้) ทาเปลี่ยนปลอม" และบทที่ 44 ว่า "ผู้ร้ายมันฉกท่านกินปลอม ทั้งท่าน...ครั้นรู้"⁶ อย่างไรก็ตาม เนื่องจากตัวอักษรในบททั้งสองลบเลือนไปมากไม่สามารถจะจับความมาผูกติดต่อกันให้ได้ความชัดเจน จึงไม่อาจทราบได้ว่า "ปลอม" ในบทดังกล่าวนี้เป็นกรณการปลอมสิ่งใด

2.1.1.2 สมัยกรุงศรีอยุธยา

ในสมัยนี้ได้มีการสร้างกฎหมายที่เรียกกันว่า "พระราชศาสตร์" ไว้มากมาย พระราชศาสตร์เหล่านี้เมื่อเริ่มต้นได้อ้างถึงพระธรรมศาสตร์ฉบับของพระมนูเป็นแม่บทซึ่ง ทว่าให้ทราบว่ากฎหมายของกรุงศรีอยุธยาใช้พระธรรมศาสตร์และพระราชศาสตร์ประกอบ กันเช่นเดียวกับกฎหมายในสมัยสุโขทัย⁷

การกระทำความผิดเกี่ยวกับการปลอมในสมัยกรุงศรีอยุธยาได้แก่ การปลอม บัญชีได้บัญญัติไว้ในพระอัยการหลวงหรือที่เรียกว่า กฎหมายลักษณะอาญาหลวง ปี 1895 บทที่ 38, 90, 106 การปลอมแปลงดวงตราในพระอัยการลักษณะโจร หรือที่เรียกว่า

⁵ ดูรายละเอียดข้อความในกฎหมายทั้งสามได้ใน กัธธ กัธประเสริฐ, คำบรรยายวิชาประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521), หน้า 1-49.

⁶ ดวงจิตต์ กัธประเสริฐ, ประวัติศาสตร์กฎหมาย, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2530), หน้า 48.

⁷ พระวรภัคดีพิบูลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2. (กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512), หน้า 13.

กฎหมายลักษณะโจร ปี 1903 บทที่ 156 และในพระอัยการหลวงหรือที่เรียกว่ากฎหมายลักษณะอาญาหลวงบทที่ 55 ว่า "แปลงตราพระราชสีห์ ตราคชสีห์ ตราจตุสดมภ์หรือเพิ่มไว้ข้อความเข้าในท้องตราและตราปลอมไว้โทษ 5 สถาน"

บทที่ 59 "ปลอมดวงตรา (หัว ๆ ใบ) โทษ 4 สถาน"

ในสมัยโบราณข้าราชการชั้นหัวหน้าอาจจะรู้หนังสือและเซ็นชื่อได้ แต่เมื่อเซ็นใบแล้ว ผู้รับคำสั่งอ่านไม่ออกหรือสงสัย เกิดได้ว่าลายเซ็นนี้แท้จริงหรือไม่และเป็นลายเซ็นของใครแน่ อีกประการหนึ่งสมัยนั้น ชื่อ ราชทินนามกับตำแหน่งเป็นของคู่กัน เช่น ใครก็ตามมารับตำแหน่งจตุสดมภ์คลัง ผู้นั้นต้องเป็นพระโหราธิบดีเสมอไปเนื่องด้วยลักษณะการ เช่นนี้คนโบราณจึงใช้ตราประทับในเอกสารต่าง ๆ แทนลงลายมือชื่อ คนโบราณจาลายตราได้รู้กันทันทีว่านี่เป็นตราของใครจึงเกิดมีคนทำดวงตราปลอมขึ้น 8

การปลอมลายมือชื่อได้บัญญัติไว้ในพระอัยการหลวง หรือที่เรียกว่า กฎหมายลักษณะอาญาหลวง บทที่ 65 และโทษฐานปลอมหนังสือมีในบทที่ 90 กำหนดโทษถึงตัดนิ้ว 2 นิ้วครึ่ง ข้ออธิบายว่า อย่าให้คุมดินสอได้ 9 โทษส่วนมากนักโทษได้เป็นเงินได้ เช่น ในบทที่ 90 ความผิดฐานปลอมแปลงหนังสือ โทษให้ตัดนิ้วมือแต่ไม่ตัดจริงยอมให้ให้นักโทษได้โทษได้นี้ละ 150,000 เบี้ย เป็นต้น 10 นอกจากนั้น ยังมีการปลอมบริภัณฑ์ซึ่งได้บัญญัติไว้ในพระอัยการลักษณะฝ่าฝืน หรือที่เรียกว่า กฎหมายลักษณะฝ่าฝืน บทที่ 73 11

ในพระอัยการลักษณะโจร นอกจากบทที่ 156 ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีบท

8 เรื่องเดียวกัน, หน้า 115.

9 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา," จุลพาท 14 (สิงหาคม 2510): 50.

10 พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวิมลมาลี, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, หน้า 102.

11 รัฐสิทธิ์ ศุภสุวรรณ, "ความหมายทางอาญาของคำว่าเอกสาร," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534), หน้า 10.

บัญญัติที่น่าสนใจและเกี่ยวข้องกับความปลอดภัย คือ บทที่ 17 มาตรา 17 ซึ่งมีความว่า 12

"โจรปล้นวังสดมภ์ดีหลวงลักเอาทรัพย์เข้าของสิ่งใดก็ดี ให้เจ้าของบอกแก่นายบ้านนายเมืองร้อยแขวงจงคำนับ ให้ตราคำสั่งลिनซึ่งเสียหายนั้นไว้จงคำนับและให้ผู้รับตราลिनนั้นเอาตัวผู้จะตราลिनนั้นสาบาลตัวจาเกาะพระภักตร์ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ แล้วทำฎีกาตราลินแต่โดยสัจโดยจริงยื่นไว้แก่สภาตราลาการ วันใดแลได้โจรก็ดี ได้ลिनนั้นมาก็ดี แลสมคาเจ้าลिन ต้องตามฎีกาตราลินนั้นมาก็ดี แลสมคาเจ้าลิน ต้องตามฎีกาตราลินนั้นให้ฟังได้ ถ้าโจรรับว่าเอาลินไปน้อย พิจารณาได้ของสองสิ่งมากกว่าค่าโจรให้การนั้นก็ให้ฟังเอาเป็นต้องตราลินได้ ถ้ามีต้องกัน อย่าเพอให้ฟังก่อน ถ้าโจรรับว่าเอาลินไปน้อย ส่วนค่าตราลินนั้นมากพิจารณาเป็นสัจสมดังค่าโจร ท่านว่าเจ้าลินนั้นโลกมักได้ ใครมี ทนสภหาความละอายบาบมาให้ยากแก่ความเมืองท่าน ให้เอาสมุดค่าตราลินนั้นแขวนคอผจนาให้ร้องไปรอบสาลกลาง ถ้าหัวเมืองรอบสาลกลาง ให้แต่ต้นลिनซึ่งโจรรับนั้นแก่มันจงถวน ส่วนลินใหม่ซึ่งมันจะได้นั้น อย่าให้แก่มันเลย ให้เอาเป็นค่าหัวช้างหลวง "

จากการวิเคราะห์บทบัญญัติข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า เป็นเรื่องผู้เสียหายแจ้งความต่อเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับแจ้ง เกี่ยวกับทรัพย์ที่ถูกประทุษร้าย เพื่อให้เจ้าพนักงานจดไว้เป็นหลักฐานตามแบบแผนของทางราชการ หากผู้เสียหายแจ้งความเท็จก็จะได้รับโทษตามที่กำหนดไว้ซึ่งมีลักษณะคล้ายมาตรา 226 แห่งกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ในหมวดความผิดฐานปลอมหนังสือและประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 267 ซึ่งอยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับเอกสาร โดยเฉพาะพระอินทปรีชาไศยให้คำอธิบายเกี่ยวกับพระอัยการลักษณะโจรว่า บทบัญญัติดังกล่าวข้างต้นเป็นมูลเหตุของการบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา

12 ร. แลงการ์ด, ผู้รวบรวม, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517), หน้า 347.

ร.ศ.127 มาตรา 226 นี้ขึ้นมา 13 บทมาตราทั้งสามนี้แม้จะไม่มีข้อความว่า "ปลอม" ปรากฏอยู่เลย แต่ในทางตำราถือได้ว่าเป็นการปลอมประเภทหนึ่งที่เรียกว่า การปลอมทางจิตใจ ซึ่งรายละเอียดจะได้ศึกษาในเรื่องประเภทของการปลอมเอกสารต่อไป

2.1.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์

ในสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีการชำระสะสางกฎหมายทั้งหลายที่มีมาอยู่ก่อน พ.ศ.2347 โดยกฎหมายที่ชำระขึ้นใหม่นี้เรียกว่า "กฎหมายตราสามดวง" ดังนั้น กฎหมายที่รวบรวมขึ้นไว้ในกฎหมายตราสามดวงจึงเป็นกฎหมายกรุงศรีอยุธยา 14 และบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารในกฎหมายตราสามดวงจึงได้แก่ บทบัญญัติในสมัยกรุงศรีอยุธยาดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง

ต่อมา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ขึ้นและประกาศใช้เมื่อวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2451 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 จำนวน 340 มาตราที่ประกาศใช้นี้ นับว่าเป็นประมวลกฎหมายสมัยใหม่ (modern law) ฉบับแรกของไทย 15 สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมนั้น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติความผิดฐานปลอมดวงตราไว้ในมาตรา 211 กล่าวถึงปลอมพระราชลัญจกรและปลอมดวงตราของกระทรวงและกรมในราชการ ปลอมดวงตราของสาธารณสถาน ปลอมดวงตราเจ้าพนักงาน มาตรา 222 กล่าวถึงความผิดฐานปลอมหนังสือ 16

13 พระอินทปรีชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา เล่ม 3 (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2470), หน้า 1055.

14 ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช, "กฎหมายสมัยกรุงศรีอยุธยา," ตุลพาท 14 (พฤษภาคม 2510): 40.

15 แสวง บุญเฉลิมวิภาส, "กฎหมายลักษณะอาญา: ประมวลกฎหมายฉบับแรกของไทย," วารสารนิติศาสตร์ 16 (มิถุนายน 2529): 123.

16 พระวรภักดิ์พิบูลย์, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย, หน้า 115-116.

หลังจากที่มีการประกาศใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาเป็นเวลา 50 ปีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมทั้งสิ้น 20 ครั้ง ในที่สุดก็ได้ยกเลิกไปเมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2500 โดยพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2499¹⁷ ประมวลกฎหมายฉบับนี้ได้ใช้มาจนถึงปัจจุบันแม้จะมีการแก้ไขเพิ่มเติมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามก็ยังคงบทบัญญัติเกี่ยวกับการปลอมแปลงไว้ 7 หมวด 2 แห่งลักษณะนี้กล่าวถึงความผิดที่เกี่ยวกับการปลอมดวงตรา ส่วนหมวด 3 กล่าวถึงความผิดที่เกี่ยวกับการปลอมเอกสารหรือการปลอมหนังสือเดิมนั้นเอง

สำหรับโทษที่ลงแก่ผู้กระทำความผิดปลอมเอกสารนั้น จะเห็นได้ว่าจะมีความรุนแรงพอสมควร ดังเช่นในสมัยกรุงศรีอยุธยาที่มีการตัดนิ้วผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นการลงโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกาย (corporal punishment) แต่ต่อมาเมื่อมีการใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 และประมวลกฎหมายอาญาแล้ว ระดับความรุนแรงของโทษได้ลดลงเหลือเพียงการจำคุกและปรับเท่านั้น และแม้ความผิดปลอมเอกสารจะเป็นความผิดที่มีโทษสูงกว่าโทษก็ตาม แต่ความผิดปลอมเอกสารบางประเภทก็อยู่ในอำนาจศาลแขวงซึ่งสามารถพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดด้วยการฟ้องวาจาเมื่อผู้ต้องหารับสารภาพได้ อย่างไรก็ตามความผิดปลอมเอกสารบางประเภทที่มีอัตราโทษเกินอำนาจของศาลแขวงก็จะอยู่ใน การพิจารณาพิพากษาของศาลอาญา

2.1.2 วิวัฒนาการของการปลอมเอกสารในประเทศไทย

แต่เดิมความผิด Forgery เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการแสดงความจริง (falsehood) ที่เรียกว่า "Crimen Falsi"¹⁸ ซึ่งเป็นคำภาษาละติน แปลตามตัวอักษรได้ว่า ความผิดอาญาเกี่ยวกับการหลอกลวง แต่ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ Crimen Falsi เป็นความผิดประเภทหนึ่งซึ่งมีองค์ประกอบของการแสดง

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

¹⁸ Gerald H. Gordon, The Criminal Law of Scotland, 2nd ed. (Edinburgh: W. Green & Son, 1978), p. 611.

ความเท็จและการฉ้อฉล (fraud) รวมอยู่ด้วย ผู้กระทำความผิดโดยการแสดงความเท็จซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมจะถูกตัดสิทธิการเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ตัวอย่างความผิดเหล่านี้ได้แก่ การปลอมเอกสาร (forgery) การเบิกความเท็จ (perjury) การชักชวนบุคคลอื่นให้มาเป็นพยานเท็จ (subornation of perjury) เป็นต้น 19

ในระยะแรก Forgery ได้รับการพิจารณาว่าเป็นความผิดประเภท Treason 20 เพราะมันมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปลอมตราของราชสำนัก ต่อมาเมื่อเริ่มศตวรรษที่ 15 มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการชดเชยทางแพ่งให้แก่บุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการโกงซึ่งเกี่ยวข้องกับการปลอมโฉนดที่ดิน กฎหมายอาญาจึงขยายความคุ้มครองถึงการปลอมในลักษณะอื่นเพิ่มมากขึ้นและในปี ค.ศ. 1562 การปลอมดวงตรา พยานหลักฐาน โฉนดและหนังสือปลอม เป็นความผิดตามบทบัญญัติของกฎหมาย (statutory offence) และมีโทษร้ายแรง เช่น การทำทัณฑ์พล การริบที่ดิน และการจำคุกตลอดชีวิต ในปี ค.ศ. 1634 ความผิดประเภทนี้มีโทษถึงประหารชีวิต 21

ในสมัยนั้น หนังสือที่ได้รับการคุ้มครองจะต้องเป็นหนังสือที่มีตราประทับหรือหนังสือของราชการเท่านั้น ทั้งนี้เพราะหนังสือของเอกชนที่ไม่มีตราประทับ (Private

19 Steven H. Gifis, Law Dictionary (New York: Barron's Educational Series, Inc., 1975), pp. 50-51.

20 การแบ่งประเภทความผิดอาญาของประเทศอังกฤษในทางสารบัญญัติแต่เดิมนั้นแบ่งออกเป็น treason, felony และ misdemeanor แต่ต่อมากายหลัง treason ไม่ได้ถือเป็นการแบ่งประเภทความผิดทางอาญาดังเช่น felony และ misdemeanor อีกต่อไป ดูรายละเอียดใน Frank R. Prassel, Criminal Law, Justice and Society (California: Goodyear Publishing Company, Inc., 1979), p. 122.

21 L. B. Curzon, Criminal Law, 3rd ed. (Plymouth: Macdonald and Evans, 1980), p. 202.

unsealed writings) ไม่ก่อให้เกิดผลสำคัญทางกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้นจึง
ไม่มีความจำเป็นที่กฎหมายจะต้องขยายความคุ้มครองไปถึงหนังสือของ เอกชนดังกล่าว

ต่อมา การคุ้มครองทางกฎหมายได้เริ่มขยายมาสู่หนังสือ เอกชนที่ไม่มีตรา
ประทับ หลักกฎหมายเกี่ยวกับ Forgery ตั้งเป็นที่เข้าใจอยู่จนปัจจุบันนี้ได้เริ่มเกิด
ขึ้นในปี ค.ศ. 1727 เมื่อผู้พิพากษาทั้งหลายได้แสดงความกล้าหาญในการตีความโดย
วินิจฉัยว่า การใช้คำว่า "หนังสือ" ในคำบรรยายของกฎหมายของพระนางเจ้าอลิซาเบธ
ข้างต้นครอบคลุมถึงการปลอมหนังสือซึ่งไม่มีตราประทับด้วย นอกจากนี้ พวกเขายังได้
วินิจฉัยต่อไปอีกว่า การปลอมหนังสือเช่นว่านั้นสามารถฟ้องในความผิดฐาน Forgery
ในคอมมอนลอว์ได้ 22

จากวิวัฒนาการของความผิดตามหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law
crimes) จนกระทั่งมาสู่ความผิดตามพระราชบัญญัติ (statutory crimes) ดังกล่าว
ข้างต้นเป็นผลให้ความผิด Forgery ได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษรสมัย
ต่อ ๆ มาหลายฉบับด้วยกัน เช่น The Forgery Act 1983 และ The Forgery
and Counterfeiting Act 1981 เป็นต้น ซึ่งวัตถุประสงค์แห่งการปลอมก็มีการขยายขอบเขต
กว้างออกไป จาก หนังสือ (writing) ตามกฎหมายจารีตประเพณี มาเป็น เอกสาร
(document) ใน The Forgery Act 1913 และตราสาร (Instrument) ใน The
Forgery and Counterfeiting Act 1981 ซึ่งขยายการคุ้มครองถึงสิ่งที่เกิดจาก
ผลผลิตทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น แผ่นจานแม่เหล็ก (disc) เทป และ ซาวนด์แทรค
หรืออุปกรณ์อื่นใดที่เข้าบันทึกหรือเก็บข้อมูลข่าวสารโดยวิธีแมคคาณิก อิเล็กทรอนิกส์ หรือวิธี
อื่น ๆ 23

22 J. W. Cecil Turner, Kenny's Outlines of Criminal Law, 19th ed. (London: Cambridge University Press, 1966), pp. 379-380.

23 J. C. Smith and Brain Hogan, Criminal Law, 6th ed. (London: Butterworths, 1988), p. 646.

สำหรับโทษของ Forgery มีต่าง ๆ กันออกไปแล้วแต่ประเภทความผิด กล่าวคือ ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ การปลอมตราของราชสำนักถือเป็นความผิด treason ส่วนการปลอมสิ่งอื่น ๆ นั้นเป็นความผิด misdemeanor ²⁴ ต่อมาเมื่อมีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษรขึ้นมาใช้บังคับในรูปของพระราชบัญญัติ (Act) การกระทำความผิดฐาน Forgery อาจเป็นความผิดประเภท felony หรือ misdemeanor ก็ได้ แล้วแต่ว่าวัตถุประสงค์แห่งการปลอมและลักษณะของการกระทำความผิด เช่น ตาม The Forgery Act 1913 ถ้าเป็นความผิดประเภท felony จะมีโทษจำคุกตั้งแต่ 7 ปี ถึงตลอดชีวิต หากเป็นความผิด misdemeanor จะมีโทษจำคุกเพียง 2 ปี หรือปรับ หรือทั้งจำทั้งปรับ ²⁵ ซึ่งการปลอมตราของราชสำนักเป็นความผิดประเภท felony ²⁶ ส่วน The Forgery and Counterfeiting Act 1981 มีบทบัญญัติลงโทษผู้กระทำความผิดในทางสารบัญญัติรวมทั้งบทบัญญัติเกี่ยวกับวิธีสบัญญัติของความผิดเหล่านั้นด้วย ²⁷ เช่น ตาม

²⁴ James F. Stephen, A History of the Criminal Law of England (London: Macmillan and Co., 1883), p. 180.

²⁵ J. W. Cecil Turner, Kenny's Outlines of Criminal Law, 19: 394.

²⁶ Seymour F. Harris and A. M. Wilshere, Principles and Practice of the Criminal Law, 18th ed. (London: Sweet & Maxell, 1950), p. 377.

²⁷ ความผิดตามกฎหมายอังกฤษสามารถแบ่งประเภทตามวิธีสบัญญัติออกได้ เป็นความผิดที่ต้องฟ้องซึ่งอยู่ในอำนาจศาลอาญาและการพิจารณาจะต้องมีลูกขุน (Jury) เสมอ กับความผิดที่พิจารณาพิพากษาโดยรวบรัดเป็นความผิดที่อยู่ในอำนาจศาล Magistrate ซึ่งพิจารณาโดยไม่มีลูกขุน แต่กระบวนพิจารณาในเรื่องอื่น ๆ ของศาลทั้งสองนี้เหมือนกัน เป็นส่วนานหนึ่ง การแบ่งแยกความผิดในลักษณะนี้โดยทั่วไปก็เพื่อแสดงความแตกต่างในความหนักเบาหรือความร้ายแรงของความผิดแต่ละประเภท อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันรัฐสภาของอังกฤษมีการบัญญัติให้ความผิดบางอย่างเป็นความผิดทั้งสองประเภทนี้ โปรดดูรายละเอียดใน คณิง ฤาไชย, "วิธีพิจารณาความอาญาตามกฎหมายอังกฤษ," วารสารอัยการ 9 (ธันวาคม 2529): 11-14.

มาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ความผิดตามมาตรา 1 เป็นความผิดที่จะพิจารณาพิพากษาโดยรวบรัด (summary offences) โดยการลงโทษจำคุก 6 เดือนและ/หรือปรับ 1,000 บอนต์หรือเป็นความผิดที่ต้องฟ้อง (indictable offences) โดยลงโทษจำคุก 10 ปี และ/หรือปรับ เป็นต้น 28

จากการศึกษาประวัติ และวิวัฒนาการของการปลอมเอกสารของประเทศไทยและประเทศอังกฤษแล้ว สามารถสรุปวิเคราะห์ได้ว่า ในด้านสารบัญญัตินั้นมีส่วนที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ประเทศทั้งสองต่างมีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดและกำหนดโทษสำหรับการปลอมดวงตรา การปลอมหนังสือ และการปลอมเอกสารโดยผู้ครอบครองทั้งเอกสารราชการ และเอกสารของเอกชน แต่รายละเอียดของบทบัญญัติเกี่ยวกับลักษณะของการกระทำผิดยังมีส่วนที่ต่างกันอยู่บ้าง สำหรับบทลงโทษนั้น ในสมัยโบราณทั้งประเทศไทยและประเทศอังกฤษมีการลงโทษที่กระทำต่อเนื้อตัวร่างกายของผู้กระทำผิดเหมือนกัน จะต่างกันบ้างก็แต่วิธีการลงโทษเท่านั้น และในปัจจุบันโทษสำหรับการปลอมเอกสารของทั้งสองประเทศก็คือ การจำคุกและปรับ ในส่วนของวิธีสบัญญัติ แม้ความผิดปลอมเอกสารบางประเภทของประเทศไทยและอังกฤษจะอยู่ในอำนาจของศาลอาญา บางประเภทอยู่ในอำนาจของศาลแขวงซึ่งสามารถจะพิจารณาพิพากษาคดีโดยรวบรัดได้เหมือนกัน แต่วิธีการพิจารณาพิพากษาคดีจะแตกต่างกันเนื่องจากว่าเป็นคนละระบบกฎหมาย การพิจารณาคดีในศาลอาญาของประเทศอังกฤษจะต้องมีลูกขุนแต่ประเทศไทยไม่มีระบบลูกขุน สำหรับการพิจารณาโดยรวบรัดของประเทศไทยและประเทศอังกฤษก็แตกต่างกัน ในกรณีของประเทศไทยเป็นการฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาด້วาวจา แต่กรณีของประเทศอังกฤษเป็นการพิจารณาคดีโดยไม่มีลูกขุน

2.2 แนวความคิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร

แนวความคิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารที่จะศึกษาต่อไปนี้จะกล่าวถึงคุณธรรม

28 J. C. Smith and Brain Hogan, Criminal Law, 3rd ed. (London: Butterworths, 1973), p. 615.

ทางกฎหมายของความผิดฐานปลอมเอกสาร ประโยชน์ของการศึกษาคุณธรรมทางกฎหมายดังกล่าวตลอดจนความหมายของการปลอมเอกสาร การแบ่งประเภทของการปลอมเอกสาร รวมทั้งการเปรียบเทียบเอกสารปลอมกับเอกสารเท็จ

2.2.1 คุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานปลอมเอกสาร

ในบทบัญญัติความผิดอาชญาฐานต่าง ๆ มีสิ่งทีกฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เป็นส่วนที่แฝงอยู่ สิ่งทีกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองที่เป็นส่วนที่แฝงอยู่ในบทบัญญัติความผิดฐานต่าง ๆ นั้นมีสิ่งที่มีรูปร่างหรือวัตถุหรือบุคคล แต่เป็นสภาพที่พึงปรารถนาที่กฎหมายต้องการประกันจากการล่วงละเมิดซึ่งเป็นเรื่องในทางความคิด สิ่งนี้ในทางดารากฎหมายเยอรมันเรียกว่า Rechtsgut²⁹ หรือเรียกเป็นภาษาไทยว่า "คุณธรรมทางกฎหมาย" ซึ่งความหมายของคุณธรรมทางกฎหมายนี้ในดารากฎหมายเยอรมันยังเป็นที่ยกเถียงกันอยู่ เป็นต้นว่านักดาราสวนหนึ่งเห็นว่าคุณธรรมกฎหมายคือ "ประโยชน์ทีกฎหมายคุ้มครอง" Welzel เห็นว่า คุณธรรมทางกฎหมาย คือ "สภาวะที่พึงปรารถนาในทางสังคมทีกฎหมายต้องการจะประกันจากการล่วงละเมิด" แต่ Rudolphi และ Otto เห็นว่า คุณธรรมทางกฎหมาย คือ "ความสัมพันธ์เฉพาะที่แท้จริงของบุคคลที่มีต่อค่าทีกฎหมายรับรอง" ³⁰

คุณธรรมทางกฎหมายทีกฎหมายอาญามุ่งคุ้มครองเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและให้สังคมปลอดจากอันตรายทีเกิดขึ้นจากการกระทำผิดในลักษณะต่าง ๆ เช่น การคุ้มครองความดีความชอบของอาณาจักร ความบริสุทธิ์แห่งอาณาจักรหรือแห่งตำแหน่ง การคุ้มครองชีวิต ความปลอดภัยของร่างกาย การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล การคุ้มครองเกียรติ การคุ้มครองความบริสุทธิ์ของศาสนา การคุ้มครองกรรมสิทธิ์และการครอบครอง ในส่วนของความผิดเกี่ยวกับเอกสาร กฎหมายก็ได้มุ่งให้ความคุ้มครองแก่

²⁹ คณิต ฌ นคร, "คุณธรรมทางกฎหมายกับการใช้กฎหมายอาญา," วารสาร-อัยการ 3 (มกราคม 2523): 55.

³⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 58.

เอกสาร ทั้งนี้เนื่องมาจากความสำคัญ หรือสาระสำคัญของ เอกสาร 4 ประการด้วยกัน
คือ 31

1. เอกสารเป็นสิ่งที่แสดงออกแห่งเจตนา
2. เอกสารเป็นสิ่งที่มีการร่าง
3. เอกสารต้องเป็นสิ่งที่มิมีเนื้อหาทางกฎหมาย
4. เอกสารนั้นต้องแสดงถึงผู้ออกหรือทำเอกสารนั้น

ท่านอาจารย์ คณิต ณ นคร ได้ทำคำอธิบายถึงสาระสำคัญของเอกสารทั้ง 4
ประการ ดังนี้ 32

เอกสารเป็นสิ่งที่แสดงออกซึ่งเจตนา หมายความว่า เอกสารเป็นสิ่งที่ทำให้
ผู้อื่นทราบถึงความประสงค์ของผู้แสดงเจตนาอันว่ามีเช่นไร ซึ่งเจตนาในที่นี้คือ เจตนา
ของผู้ที่ทำเอกสารขึ้นมานั่นเอง

เอกสารเป็นสิ่งที่มีการร่าง หมายความว่า เอกสารต้องเป็นสิ่งที่สามารถบอก
รูปลักษณะได้ว่าเป็นอย่างไร ไม่ว่าจะโดยการจับต้องสัมผัสหรือโดยการมองด้วยสายตา
และที่สำคัญยังมีความคงทนอยู่ได้พอสมควร ไม่ชกกรณการเขียนตัวหนังสือลงบนชายหาด
เมื่อถูกน้ำเซาะสาดก็เลื่อนหายไป ดังนี้ไม่ถือได้ว่าเป็นเอกสาร

เอกสารต้องเป็นสิ่งที่มิมีเนื้อหาทางกฎหมาย หมายความว่า เนื้อหาสาระ
ของเอกสารจะต้องสามารถใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมายได้ กล่าวคือ มีกฎหมายบัญญัติ
รองรับในเรื่องดังกล่าว บัตรประจำตัวประชาชน และบัตรประจำตัวข้าราชการ
เป็นเอกสาร เพราะเป็นสิ่งที่มิมีเนื้อหาตามพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ.
2505 และพระราชบัญญัติบัตรประจำตัวข้าราชการ พนักงานเทศบาล พนักงานสุขาภิบาล

31 คณิต ณ นคร, คำอธิบายวิชาอาญาภาคความผิด (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เรือนแก้วการพิมพ์, 2524), หน้า 173.

32 สัมภาษณ์ คณิต ณ นคร, รองอธิการสูงสุด, 9 เมษายน 2536.

และพนักงานองค์การของรัฐ พ.ศ. 2498 ตามลำดับ แต่นามบัตรไม่ใช่ออกสารเพราะไม่มีเนื้อหาในทางกฎหมายอันใด หรือจดหมายระหว่างสามีภรรยาไม่ใช่ออกสารเพราะไม่มีเนื้อหาในทางกฎหมาย แต่ถ้าต่อมาภายหลัง มีการใช้จดหมายเป็นหลักฐานในการฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ จดหมายฉบับดังกล่าวก็จะกลายเป็นเอกสารได้

เอกสารนั้นต้องแสดงถึงผู้ทำหรือทำเอกสารนั้น หมายความว่า เอกสารต้องมีผู้ทำขึ้น เอกสารไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้เองและ เอกสารโดยตัวของมันเองดูแล้วสามารถเห็นได้ว่าใครเป็นผู้ทำมันขึ้น เช่น ปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นเอกสารเพราะแสดงให้เห็นว่า จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ทำหรือออกปริญญาบัตรฉบับนั้น แต่สำเนาภาพถ่ายปริญญาบัตรนั้นไม่ใช่ออกสาร เนื่องจากไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นผู้ทำสำเนาขึ้น แต่ถ้ามีผู้มารับรองสำเนาปริญญาบัตรฉบับนั้นจึงจะนับได้ว่าเป็นเอกสารเพราะทำให้ทราบถึงผู้ทำหรือออกสำเนาดังกล่าวแล้ว

จากสาระสำคัญของเอกสารดังกล่าวข้างต้น กฎหมายจึงมีแนวทางในการให้ความคุ้มครองแก่เอกสารซึ่งอาจพิจารณาได้ 4 แนวทาง คือ 33

1. ความแท้แห่งเอกสาร ซึ่งหมายความว่า ขึ้นอยู่กับว่าผู้ทำเอกสารนั้นเป็นผู้ทำที่แท้จริงหรือไม่

2. ความจริงแห่งเอกสาร กล่าวคือ เนื้อหาถูกต้องหรือไม่ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องของเอกสารราชการ

3. การใช้เอกสาร และ

4. ความปลอดภัยแห่งเอกสาร

ความแท้แห่งเอกสาร หมายความว่า ผู้ซึ่งเอกสารแสดงออกว่าเป็นผู้ทำได้ทำเอกสารฉบับนั้นขึ้นจริง เนื่องจากได้กล่าวแล้วว่าเอกสารเกิดขึ้นเองไม่ได้จะต้องมีผู้ทำเอกสารขึ้นมา คำว่า "แท้" ไม่ได้หมายความว่า ความหมายที่ปรากฏในเอกสารฉบับนั้นจะต้องเป็นความจริง เอกสารแท้ อาจมีข้อความเท็จก็ได้

33 คณิต ฌ นคร, คำอธิบายวิชาอาญาภาคความผิด, หน้า 172.

ความจริงแห่งเอกสาร หมายความว่า ข้อความในเอกสารนั้น เป็นความจริง หรือมีเนื้อหากฎต้อง หากตัวเอกสารซึ่งผู้ที่เอกสารแสดงว่าเป็นผู้ทำ ได้ทำขึ้นจริง แม้จะมีข้อความไม่ถูกต้องตรงกับความจริงก็ยังไม่เป็นเอกสารปลอมเป็นแต่เพียง เอกสารเท็จ

การอ้างเอกสาร หมายความว่า การกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งโดยอาศัยเอกสาร เป็นวัตถุแห่งการกระทำผิด ซึ่งการให้ความคุ้มครองแก่เอกสารในที่นี้ย่อมรวมถึงการอ้างเอกสารด้วย การ "อ้าง" หมายความว่า การอาศัยเอกสารนั้นแสดงข้อเท็จจริงเพื่อเป็นหลักฐานในการอ้างอิงของผู้กระทำผิด แต่ไม่จำเป็นต้องถึงขนาดอ้าง เป็นพยานต่อศาลอันเป็นความผิดฐานเบิกความเท็จ ข้อแตกต่างระหว่างการ "อ้าง" กับ "อ้าง" คือ การอ้างไม่จำเป็นต้องนำเอกสารนี้ออกแสดงต่อผู้ใดอาจทำได้โดยให้ผู้ยื่น เรียกหรือตรวจดูเอกสารนั้น เช่น ขอให้ศาลเรียกเอกสารปลอมมา แต่ถ้าเพียงแสดงความจำนงจะอ้าง เช่น ยื่นบัญชีระบุพยานยังไม่เป็นการอ้างจนกว่าจะขอหมายเรียกเอกสารนั้น ถ้าขอให้เรียกเอกสาร แม้ยังไม่ได้รับเรียกหรือยังไม่ได้รับเอกสารมาก็ถือว่าอ้างแล้ว

ความปลอดภัยแห่งเอกสาร เนื่องจากเอกสารเป็นหลักฐานอันสำคัญยิ่งในทางกฎหมาย ความมั่นคงและความเชื่อถือในการอ้างเป็นหลักฐานถือว่าเป็นคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดเกี่ยวกับการเอกสาร หากพิจารณากฎหมายแต่ละมาตราของความผิดเกี่ยวกับเอกสารส่วนมุ่งหมายให้ปราศจากการกระทบกระทั่งความปลอดภัยแห่งเอกสาร หากมีการฝ่าฝืนทำให้มีการเปลี่ยนแปลงความปลอดภัยแห่งเอกสาร ย่อมจะมีความผิดและโทษเกิดขึ้น

กฎหมายอาญาได้บัญญัติความผิดและกำหนดโทษการปลอมเอกสารไว้โดยมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะคุ้มครองความมั่นคงและความเชื่อถือในการอ้างเอกสารเป็นพยานหลักฐาน นอกจากนั้น ยังเป็นการป้องกันมิให้มีการประทุษร้ายต่อความคิดของผู้ทำเอกสารฉบับที่แท้จริงและต่อความเชื่อของบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับเอกสารนั้นโดยบุคคล เหล่านี้จะได้รับประกันความแท้จริงของเอกสาร

2.2.2 ประโยชน์ของการศึกษาคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานปลอม

เอกสาร

การศึกษาคุณธรรมทางกฎหมายของความผิดฐานปลอมเอกสารจะได้ประโยชน์
หลายประการด้วยกัน คือ

1) ช่วยในการตีความกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารได้ เนื่องจาก
คุณธรรมทางกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของความผิดอาญาต่าง ๆ เช่น การวินิจฉัยว่าเอกสาร
ใดเป็นเอกสารเท็จ เอกสารใดเป็นเอกสารปลอม ซึ่งมีผลต่างกันในด้านความรับผิดชอบ
อาญาของผู้กระทำ กล่าวคือ เอกสารปลอมต้องแสดงว่ามาจากผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ผู้กระทำเอง
เนื่องจากความผิดเกี่ยวกับเอกสารปลอม กฎหมายมุ่งคุ้มครองถึงความแท้จริงเอกสารว่า
ใครเป็นผู้ทำเอกสารนั้น ซึ่งข้อความในเอกสารแท้ไม่จำเป็นต้องเป็นความจริงเสมอไป
อาจมีข้อความเท็จก็ได้ ในขณะที่เดียวกันเอกสารปลอมอาจมีข้อความจริงก็ได้ ดังได้กล่าว
มาแล้วข้างต้นว่า เอกสารต้องแสดงถึงผู้ออกหรือทำเอกสารนั้น ถ้าผู้ที่เอกสารแสดงถึง
นั้นไม่ได้ทำเอกสารขึ้นจริงโดยมิได้ใช้หรือมอบอำนาจให้ผู้อื่นทำแล้ว เอกสารนั้นย่อมเป็น
เอกสารปลอม อาจมีข้อยกเว้นอยู่บ้างที่แม้ผู้ทำเอกสารนั้นเองก็อาจปลอมเอกสารของตน
เองได้ เช่น ใบแก้ไขเสียภายหลังที่ได้ส่งมอบแก่คนอื่นไปแล้ว เป็นต้น 34 ส่วนเอกสาร
เท็จนั้นเป็นเอกสารที่แสดงว่ามาจากตัวผู้กระทำเองและผู้นั้นได้ทำเอกสารขึ้นจริง เพียง
แต่ข้อความในเอกสารไม่ตรงกับความจริง ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการทำเอกสารเท็จนั้น
กฎหมายมุ่งคุ้มครองความแท้และความจริงแท้ เอกสาร คือ ผู้ที่เอกสารแสดงออกต้อง
เป็นผู้ทำเอกสารจริงและเนื้อหาในเอกสารถูกต้องด้วย โดยปกติเอกสารเท็จ ผู้กระทำ
จะไม่ผิดเว้นแต่ที่กฎหมายเห็นว่าสำคัญอาจเสียหายแก่ผู้อื่นได้ จึงจะบัญญัติให้เป็นความผิด
เฉพาะเรื่อง เช่น ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 162 เจ้าพนักงานทำเอกสารเท็จ
และ มาตรา 269 การทำคาร์บอนเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ เป็นต้น

2) ช่วยในการแบ่งแยกจัดหมวดหมู่ประเภทของความผิดเพื่อการศึกษา
ซึ่งในการจัดหมวดหมู่ประเภทความผิดของประมวลกฎหมายอาญามีพื้นฐานตั้งอยู่บนหลักาน
เรื่องของคุณธรรมทางกฎหมาย

34 จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, พิมพ์ครั้งที่ 5.

(กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2531), หน้า 1836.

ตัวอย่าง ความผิดฐานลักขอยกย้ายมือชื่อตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 315 เดิมอยู่ในส่วนที่ 9 หมวดที่ 5 ความผิดฐานลักขอยกทรัพย์สินอันต้องอาญา แต่ต่อมาเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายอาญาแทนกฎหมายลักษณะอาญาแล้ว ความผิดดังกล่าวได้กลายมาเป็นวรรค 2 ของประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 ซึ่งอยู่ในลักษณะ 7 หมวด 3 ความผิดเกี่ยวกับเอกสารหรือกรณีความผิดตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 229 ความผิดฐานเจ้าพนักงานปลอมหนังสือ และมาตรา 230 เจ้าพนักงานจดข้อความเท็จ เดิมอยู่ในหมวดที่ 7 ความผิดฐานปลอมหนังสือ แต่ตามประมวลกฎหมายอาญาฉบับปัจจุบันนี้ ความผิดทั้งสองไม่ได้อยู่ในหมวดความผิดเกี่ยวกับเอกสาร โดยเป็นความผิดอยู่ในลักษณะ 2 หมวด 2 ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ เหตุที่สามารถเปลี่ยนหมวดหมู่ประเภทของความผิดดังกล่าวได้นั้น ผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่า องค์ประกอบความผิดที่กล่าวมานี้มีคุณธรรมทางกฎหมายมากกว่าหนึ่งประการ เช่น ความผิดฐานเจ้าพนักงานปลอมหนังสือมีสิ่งที่ยกกฎหมายประสงค์จะคุ้มครองคือ ความบริสุทธิ์แห่งอำนาจรัฐหรือแห่งตำแหน่ง เป็นประการที่หนึ่ง และความมั่นคงเชื่อถือในทางพยานหลักฐานของเอกสารเป็นประการที่สอง ดังนั้น การจัดหมวดหมู่จึงขึ้นกับเจตนารมณ์ของผู้ร่างว่าจะถือคุณธรรมข้อใดเป็นสำคัญ จึงเห็นได้ว่าความผิดดังกล่าวนี้ในสมัยหนึ่งเคยอยู่หมวดหนึ่ง แต่อีกสมัยหนึ่งกลับไปอยู่ในอีกหมวดหนึ่งได้

นอกจากนั้นหมวดหมู่ประเภทความผิดยังมีผลต่อข้อกำหนดทางวิธีพิจารณาความ อีกด้วย เช่น การร้องทุกข์และการยอมความได้ในความผิดประเภทนั้น ๆ ดังจะเห็นได้ว่า เดิมความผิดฐานลักขอยกย้ายมือชื่อตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 315 เป็นความผิดอันยอมความได้ และการฟ้องเอาโทษแก่ผู้กระทำผิดจะต้องให้ผู้ที่เสียหายมา ร้องทุกข์ต่อเจ้าพนักงานก่อนจึงจะเอาคดีขึ้นว่ากล่าวได้³⁵ แต่เมื่อกลายมาเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 264 วรรคสองแล้วกลับเป็นความผิดอาญาแผ่นดินทั้งที่ โดยเนื้อหาสาระของความผิดแล้วไม่ได้ต่างไปจากเดิมมากนัก

2.3 ความหมายของการปลอมเอกสาร

³⁵ กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มาตรา 320.

ในการค้นหาความหมายของการปลอมเอกสารที่จะศึกษาต่อไปนี้เป็นเพียงการหาคำนิยาม (definition) หรือคำอธิบายถึงการปลอมเอกสารว่ามีลักษณะอย่างไร เพื่อเป็นการปูพื้นฐานความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการปลอมเอกสาร โดยมีได้หมายความว่า เมื่อเอกสารมีลักษณะตามคำนิยามหรือคำอธิบายเช่นนั้นแล้ว ผู้กระทำจะมีความรับผิดชอบอาญาเสมอไป การพิจารณาความรับผิดชอบของผู้กระทำจะต้องดูองค์ประกอบข้ออื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย ซึ่งเป็นรายละเอียดในเรื่องหลักกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารที่จะได้ทำการศึกษาในบทต่อไป สำหรับการค้นหาความหมายของการปลอมเอกสารในบทนี้ ผู้เขียนอาศัยการศึกษาจากพจนานุกรมและจากตำรากฎหมายทั้งของไทยและต่างประเทศ เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าความหมายเหมือนหรือต่างกันหรือไม่

2.3.1 ความหมายตามพจนานุกรม

การศึกษาความหมายจากพจนานุกรมในบางครั้งก็มีความจำเป็น เนื่องจากในการใช้กฎหมายตัวอักษรนั้น ถ้าไม่มีบทนิยาม (definition) ไว้โดยเฉพาะแล้วก็ต้องใช้ความหมายธรรมดา (normal or usual or ordinary meaning) ซึ่งอาจเป็นความหมายตามพจนานุกรมก็ได้หรืออาจไม่ตรงหรือพอดีกับความหมายตามที่พจนานุกรมทำให้ไว้ก็ได้³⁶ และแม้จะมีบทนิยามหรือคำจำกัดความไว้โดยเฉพาะ การศึกษาก็ยังมีประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบดังกล่าวแล้วข้างต้น พจนานุกรมที่จะศึกษานี้มีทั้งพจนานุกรมภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งพจนานุกรมฉบับภาษาไทย ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2453 และพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 ส่วนพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ได้แก่ Law Dictionary และ Ballentine's Law Dictionary

2.3.1.1 พจนานุกรมภาษาไทย

³⁶ พจจิตร บุญพันธุ์, "การใช้ถ้อยคำในกฎหมายอาญา," ตุลพาท 22 (มกราคม-กุมภาพันธ์ 2518), หน้า 79.

พจนานุกรมลับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493 ให้ความหมายของคำว่า "ปลอม" คือ ทำเทียมของจริง 37 และได้ให้ความหมายของคำว่า "เอกสาร" คือ หนังสือสำคัญ 38 ดังนั้น การปลอมเอกสาร คือ การทำเทียมหนังสือสำคัญฉบับจริง

พจนานุกรมลับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 ให้ความหมายของคำว่า "ปลอม" คือ ทำเทียมเหมือนของจริง 39 และคำว่า "เอกสาร" คือ หนังสือที่เป็นหลักฐาน 40 ดังนั้น การปลอมเอกสาร คือ การทำเทียมเหมือนหนังสือที่เป็นหลักฐานฉบับจริง

2.3.1.2 พจนานุกรมภาษาอังกฤษ

Law Dictionary ให้ความจำกัดความ "Forgery" ว่าเป็น " การกระทำ หรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยฉ้อฉลด้วยเจตนาให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของอีกบุคคลหนึ่ง" (fraudulent making or altering of a writing with the intent to prejudice the rights of another) 41

Ballentine's Law Dictionary ให้ความอธิบายคำว่า "Forgery" ดังนี้ "เป็นความผิดหนึ่งตามกฎหมายคอมมอนลอว์และกฎหมายลายลักษณ์อักษรซึ่งได้จำกัดความที่แตกต่างกันกล่าวคือ การทำหนังสือปลอมขึ้นหรือการแก้ไขเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญของหนังสือใด ๆ โดยมีเจตนาฉ้อฉลหรือตามกฎหมายลายลักษณ์อักษรบัญญัติว่าต้องมีเจตนาให้เกิดความเสียหาย และถ้าหากหนังสือนั้นเป็นหนังสือที่แท้จริงแล้วอาจมีผลทางกฎหมาย

37 พจนานุกรมลับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2493, พิมพ์ครั้งที่ 15. (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2519), หน้า 582.

38 เรื่องเดียวกัน, หน้า 1044.

39 พจนานุกรมลับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530, พิมพ์ครั้งที่ 7. (กรุงเทพฯ: บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด, 2532), หน้า 328.

40 เรื่องเดียวกัน, หน้า 617.

41 Steven H. Gifis, Law Dictionary, p. 85.

หรือก่อให้เกิดความรับผิดทางกฎหมาย " (A Criminal offense at Common law and under statutes defining the term variously. Essentially, the false making or material alteration, with intent to defraud, or, under some statutes, intent to injure, of any writing which, if genuine, might apparently be of legal efficacy or the foundation of a legal liability.) 42

2.3.2 ความหมายในทางตำรา

ความหมายของคำว่า "ปลอมเอกสาร" ในทางตำราที่จะศึกษานั้น ในส่วนของตำรากฎหมายไทยจะศึกษาตั้งแต่ก่อนและหลังใช้ประมวลกฎหมายอาญา สำหรับการศึกษาดำรงกฎหมายของต่างประเทศจะศึกษาความหมายของคำว่า "Forgery" ตามกฎหมายคอมมอนลอว์เรื่อยมาจนถึง เมื่อมีการบัญญัติกฎหมายลายลักษณ์อักษร (statutory law) ขึ้นมาในรูปของพระราชบัญญัติ (Act) และประมวลกฎหมาย (Code) โดยจะศึกษาจากตำรากฎหมายของประเทศอังกฤษและสหรัฐอเมริกา

2.3.2.1 ความหมายในทางตำราของไทย

ตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 5 บัญญัติว่า "เพื่อจะมิให้เกิดมีความสงสัยในบทกฎหมายนี้ ท่านจึงให้คำอธิบายคำสำคัญต่าง ๆ ไว้เป็นหลักฐานในมาตรา 6 ต่อไปนี้ และให้ถือตามความอธิบายนั้นเสมอไปเว้นไว้แต่เมื่อคำสำคัญเหล่านี้คำใดปรากฏในที่ใดซึ่งมีเนื้อความขัดกันกับความอธิบายในมาตรา 6 นี้ไซ้ จึงให้ถือเอาเนื้อความในที่นั้นเป็นใหญ่ " จึงนับได้ว่า มาตรา 6 เป็นบทนิยามศัพท์สำหรับถ้อยคำที่ปรากฏในกฎหมายฉบับนี้ และในมาตรา 6 (5) ได้มีการบัญญัติว่า "ผู้ใดทาลึงของเทียมโดยเจตนาจะให้ผู้อื่นหลงว่าเป็นของแท้ ท่านว่าผู้นั้นทาลึงของปลอม" นอกจากนี้ในมาตรา

42 James A. Ballentine, Ballentine's Law Dictionary, 3rd ed. (California: Bancroft-Whitney Co., 1969), p. 490.

6(18) ได้ให้คำอธิบายว่า "หนังสือ นั้น ท่านหมายความว่า บรรดาจดหมายที่จะใช้ เป็น พยานแห่งถ้อยคำที่เขียนไว้บนนั้นได้ " และมาตรา 6(17) ได้ให้ความหมายของคำว่า " จดหมาย " ดังนี้คือ "จดหมายนั้น ท่านหมายความว่า เครื่องหมายแทนถ้อยคำหรือ จำนวนเลขไม่ว่าทำด้วยกิริยาที่ขีดเขียนจารึกหรือพิมพ์และถ่ายด้วยวิธีอย่างใด ๆ เครื่อง หมายเช่นว่ามานี้ นับว่าจดหมาย " จากบทนิยามศัพท์ดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปความ หมายของคำว่า "ปลอมหนังสือ" ได้ว่าเป็น การทำหนังสือเทียมโดยเจตนาจะให้ผู้อื่นหลง เชื่อว่าเป็นหนังสือแท้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิวัฒนาการของการปลอมเอกสารในประเทศไทย จะพบว่า ในสมัยที่มีการใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 นั้น ประเทศไทยมีบทบัญญัติ เกี่ยวกับการปลอมหนังสือขึ้นใช้บังคับโดยมี มาตรา 222 เป็นมาตราสำคัญที่บัญญัติถึงหลัก เกณฑ์ของการปลอมหนังสือไว้ว่า

ผู้ใดกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดตั้งจะว่าต่อไปนี้โดยลักษณะที่สามารถอาจจะ เกิดความเสียหายขึ้นแก่สาธารณชน หรือแก่บุคคลผู้หนึ่งผู้ใด คือ ว่า

- (1) มันทำหนังสือปลอมขึ้นทั้งฉบับ หรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง
- (2) มันเติมข้อความ ตัดทอนข้อความ หรือ แก้ไขด้วยประการอย่างอื่นใน หนังสือที่แท้จริงก็ดี
- (3) มันประทับตราปลอม หรือลงลายมือปลอม ในหนังสือก็ดี ท่านว่ามันปลอม หนังสือ

ปัญหาที่จะต้องวินิจฉัยคือ คำว่า "ปลอม" ในมาตรา 222 มีความหมายอย่างไร จะมีความหมายอย่างเดียวกันกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6(5) หรือไม่ ซึ่งในเรื่องนี้ได้มี นักวิชาการแสดงความคิดเห็นไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

นางสาวแรม พรหมมบล ได้ให้คำอธิบายไว้ในหนังสือกฎหมายลักษณะอาญา บางมาตราซึ่งผู้มิได้ถือเอาวิชากฎหมายเป็นอาชีพควรทราบ ดังนี้คือ คำว่า "ปลอม" ในมาตรา 222 ให้ดูมาตรา 6(5) และคำว่า " หนังสือ " ให้ดูมาตรา 6(17)-

(18) 43 จึงกล่าวสรุปความเห็นของนักวิชาการท่านนี้ได้ว่า คำว่า "ปลอม" ในมาตรา 222 มีความหมายอย่างเดียวกับในมาตรา 6(5)

พระยาสุนทรพิพิธ อธิบายถึงลักษณะที่กระทำอย่างไร เรียกว่า "ปลอมหนังสือ" ในมาตรา 222 สรุปใจความย่อ ๆ ก็คือ ผู้ใดทำหรือเขียนหนังสือขึ้นโดยประสงค์ที่จะหลอกลวงให้เข้าใจว่าหนังสือนั้นเป็นหนังสือที่แท้จริงของผู้ใดผู้หนึ่งหรือเป็นหนังสือหลักฐานในราชการ หรือว่าเป็นหนังสือสำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งความจริงหาใช่ของแท้ไม่แล้ว มีโทษ แต่ข้อสำคัญนั้นจะต้องเป็นหนังสือที่สามารถอาจเกิดการเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดด้วย มิฉะนั้นก็ไม่มีโทษ 44 ส่วนคำว่าหนังสือนั้น ท่านให้คำอธิบายตามมาตรา 6(18) ซึ่งจากคำอธิบายดังกล่าว ผู้เขียนวิเคราะห์แล้วเห็นว่า พระยาสุนทรพิพิธได้นำบทนิยามศัพท์คำว่า "ปลอม" ในมาตรา 6(5) มาใช้กับมาตรา 222 นี้ด้วยเช่นกัน

พระอินทปรีชา ให้คำอธิบายคำว่า "ปลอม" ในมาตรา 222 ว่า การทำสิ่งของเทียมโดยเจตนาจะให้ผู้อื่นหลงว่าเป็นของแท้ ถ้ากระทำโดยมิได้เจตนาจะให้ผู้อื่นหลงก็หาเป็นความผิดฐานปลอมหนังสือไม่ 45 ส่วนคำว่าหนังสือเป็นไปตามมาตรา 6(18) ซึ่งคำว่า "ปลอม" และ "หนังสือ" ของพระอินทปรีชามีต่างจากความเห็นของท่านทั้งสองข้างต้น

ท่านเสริม วินิจฉัยกุล อธิบายว่าความมุ่งหมายของมาตรา 222 นี้ก็คือ ตั้งใจจะอธิบายคำว่าปลอมหนังสือ แต่หาได้ให้คำวิเคราะห์ศัพท์ไว้ไม่แม้แต่เพียงระเบียบปลอมไว้เท่านั้น เพราะฉะนั้นจึงควรค้นคว้าหาคำอธิบายต่อไปว่า คำว่าปลอมหนังสือ คืออะไร

43 แร็ม พรทิมบอล, กฎหมายลักษณะอาชญาบางมาตราซึ่งผู้มิได้ถือเอาวิชากฎหมายเป็นอาชีพควรทราบ (พระนคร: โรงพิมพ์นิติสาส์น, 2476), หน้า 72.

44 พระยาสุนทรพิพิธ, คำอธิบายกฎหมายอาญา (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 180-181.

45 พระอินทปรีชา, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา เล่ม 3 (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2470), หน้า 1031.

โดยท่านให้ความหมายว่า "การปลอมหนังสือ คือ แปลงความจริงในเอกสารโดยลักษณะ อันอาจจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น" ⁴⁶ ซึ่งการแปลงความจริงอาจทำโดยการเปลี่ยน แปลงตัวหนังสือนั้น หรือการเปลี่ยนแปลงโดยทางจิตใจก็ได้

นักกฎหมายอีกท่านหนึ่งคือ ศาสตราจารย์ หยุต แสงอุทัย ให้ความอธิบายเกี่ยวกับ ความผิดฐานปลอมหนังสือว่า "ปลอม" คำนี้มีได้หมายความว่า การทำสิ่งของเทียมขึ้นโดย เจตนาจะให้ผู้อื่นหลงว่าเป็นของแท้ตามวิเคราะห้ศัพท์มาตรา 6(5) แต่มีความหมายที่ บัญญัติไว้โดยเจพาะในมาตรา 222 ซึ่งมีความหมายกว้างคลุมถึงบรรดาการกระทำต่าง ๆ เช่น แก้วขัดทอนข้อความและรวมถึงการประทับตราปลอม ฯลฯ ด้วยตามที่มีรายละเอียด ในมาตรา 222 ⁴⁷ ส่วนคำว่า "หนังสือ" นั้นเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 6(18) นอกจากนี้ ท่านยังได้อธิบายต่อไปว่า การกระทำที่เรียกว่า "ปลอมหนังสือ" ตามมาตรานี้หมายถึง การกระทำใด ๆ ที่มีผลแสดงว่าบุคคลหนึ่งได้ทำหนังสือขึ้น แต่ความจริงนั้นปรากฏว่า ผู้ที่ถูกอ้างว่าได้กระทำหนังสือนั้นมิได้กระทำหนังสือนั้นขึ้นเอง แต่บุคคลอีกคนหนึ่งทำขึ้น คือ หมายความว่า หนังสือนั้นจะต้องมีข้อความแสดงว่า "มาจาก" ผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้ที่ กระทำหนังสือนั้นขึ้น และคำว่า "มาจาก" นี้จะต้องไม่ใช่ เรื่องการมอบอำนาจให้ทำแทน ด้วย ⁴⁸

ต่อมาเมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้วก็มีผลเป็นการยกเลิก กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ดังกล่าว ความผิดฐานปลอมหนังสือในกฎหมายลักษณะ ก็กลายมาเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารในประมวลกฎหมายอาญา โดยประมวลกฎหมาย อาญาฉบับใหม่ มาตรา 1 ซึ่งเป็นบทนิยามไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า "ปลอม" ไว้โดย เฉพาะเหมือนในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 6(5) แต่ได้ให้ความหมาย

⁴⁶ เสริม วินิจฉัยกุล, กฎหมายอาญาภาคปลาย (พระนคร: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง, 2482), หน้า 204.

⁴⁷ หยุต แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา (พระนคร: โรงพิมพ์ วิบูลกิจ, 2497), หน้า 889-890.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 891.

ของคำว่าเอกสารไว้ในมาตรา 1(7) ซึ่งบัญญัติว่า "เอกสาร" หมายความว่า กระดาษ หรือวัตถุอื่นใดซึ่งได้ทำให้ปรากฏความหมายด้วยตัวอักษร ตัวเลข ผังหรือแผนแบบอย่างอื่น จะเป็นโดยวิธีพิมพ์ถ่ายภาพหรือวิธีอื่นอันเป็นหลักฐานแห่งความหมายนั้น ส่วนความหมายของคำว่า "ปลอมเอกสาร" ได้มีนักวิชาการหลายท่านพยายามให้คำอธิบายดังที่ปรากฏในตำรากฎหมาย ดังนี้

ศาสตราจารย์ หยุต แสงอุทัย ให้คำอธิบายว่า "ทำเอกสารปลอมขึ้น" ต่างกับคำว่า "ทำปลอมขึ้น" ที่ทำข้อความในเอกสารปลอมเงินตรา ปลอมดวงตรา ปลอมแสตมป์ปลอมตัว ฯลฯ ทั้งนี้เพราะการทำเอกสารปลอมขึ้นไม่จำเป็นต้องมีเอกสารที่แท้จริง ต่างกับการทำปลอมเงินตราที่แท้จริง คำว่า "ทำเอกสารปลอมขึ้น" หมายความว่า ทำเอกสารขึ้นใหม่แสดงว่าเอกสารนี้มาจากผู้อื่นซึ่งไม่ใช่ผู้ที่ทำเอกสารนั้น ("ผู้อื่น" นี้จะมีตัวตนจริงหรือไม่ก็ได้) เช่น ถ้า ก. เขียนหนังสือกู้ยืมใจความว่า ก. ได้กู้เงิน ข. ไปห้าหมื่นบาทเพื่อ ก. จะนำไปแสดงให้บิดาของ ก. เห็นว่า ก. เป็นลูกหนี้ บิดาของ ก. จะได้ส่งสาร ก. การกระทำของ ก. หากเป็นการทำเอกสารปลอมขึ้นใหม่ เพราะ ก. เขียนเองลงชื่อ ก. เอง แสดงว่าเอกสารนั้นมาจาก ก. เอง หากมาจากผู้อื่นใหม่ หนังสือนี้บางท่านเรียกว่า "หนังสือนอกหก" คือ เป็นหนังสือที่แท้จริง หากแต่ข้อความในหนังสือนั้นไม่ตรงต่อความจริงเท่านั้น ตรงกันข้าม ถ้า ก. ประสงค์จะเอาตุ๋นว่า ก. ร่ำรวยมาก ก. จึงเขียนหนังสือกู้ยืมใจความว่า ข. ซึ่งเป็นเศรษฐีได้กู้เงินของ ก. ไปห้าหมื่นบาท แล้ว ก. ลงชื่อ ข. ลงในหนังสือนั้น เช่นนี้ถือว่าการกระทำของ ก. เป็นการทำปลอมเอกสารขึ้นตามมาตรา 264 เพราะ ก. แสดงว่าหนังสือนั้นมาจาก ข. ซึ่ง ข. หากเป็นผู้ที่ทำหนังสือกู้เงินนั้นใหม่ ทั้งนี้ถ้ากล่าวโดยสรุปก็คือ หากผู้ทำหนังสือลงลายมือชื่อของตนเองในเอกสารที่ตนเองทำขึ้น โดยแสดงว่าตนเองเป็นผู้ทำเอกสารนั้นขึ้นแล้ว ก็จะเป็นความผิดฐานปลอมหนังสือไม่ได้เลย แม้ข้อความในเอกสารที่ทำขึ้นจะไม่ตรงกับความจริง 49

ศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ให้คำอธิบายคำว่า "ทำเอกสารปลอม" ในมาตรา

49 หยุต แสงอุทัย, กฎหมายอาญา ภาค 2-3, พิมพ์ครั้งที่ 6. (พระนคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2523), หน้า 227-228.

264 ว่า ทาบปลอมานที่นี้ต่างกับปลอมเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสดมภ์ หรือตัว ซึ่งต้องมีของแท้และทำให้อูเหมือนของแท้ แต่การปลอมเอกสารไม่จำเป็นต้องมีของแท้ เพราะเงินตรา ฯลฯ ต้องมีกฎหมายกำหนดขึ้น จึงต้องทำให้อูเหมือนสิ่งที่ได้กำหนดขึ้นนั้น ตัวก็ทำนองเดียวกัน แม้ผู้ออกตัวจะออกในรูปใดก็ได้แต่ก็ต้องกำหนดลักษณะตัวของตนทำออกจำหน่ายจึงจะเป็นตัว การปลอมจึงต้องทำให้อูเหมือนตัวนั้น แต่เอกสารจะมีขึ้นในรูปใด ๆ ก็ได้ เหตุนี้การปลอมเอกสารจึงไม่ต้องมีเอกสารที่แท้จริงอยู่ก่อนและไม่ต้องทำให้อูเหมือนของจริงก็เป็นปลอมเอกสารได้ 50

อาจารย์สุบัน พูลพัฒน์ ให้ความอธิบายว่า คำว่า "ปลอม" นี้ ประมวลกฎหมายอาญามีได้ให้บทนิยามไว้ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2493 ให้ความหมายว่า ทำเทียมของจริง ไม่แท้ ไม่ใช่ของจริง ตามกฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 6(5) บัญญัติว่า ผู้ใดทำสิ่งของเทียมโดยเจตนาจะให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นของแท้ ผู้นั้นทำของปลอม ฉะนั้น เมื่อไม่มีบทนิยามไว้โดยเฉพาะก็น่าจะถือความหมายว่า ได้แก่ การทำของเทียมเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นของแท้ แต่ความหมายดังกล่าวนี้น่าจะเข้ากับความคิดการปลอมเงินตรา เพราะมีเงินตราซึ่งเป็นของแท้เป็นแบบอย่างให้มีการปลอมขึ้น ส่วนความคิดฐานปลอมเอกสารขึ้นทั้งฉบับหรือแต่บางส่วน ไม่จำเป็นต้องมีเอกสารที่แท้จริงอยู่แล้ว เมื่อปลอมขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงก็เป็นความคิดแล้ว ฉะนั้นการจะเข้าคำว่าปลอมเอกสารเป็นการทำเทียมเอกสารจึงไม่สู้จะเหมาะสมนัก เพราะเอกสารตามความคิดทั่ว ๆ ไปย่อมไม่ใช่สิ่งของอยู่แล้ว 51 คำว่า "ปลอมเอกสาร" หมายความว่า การกระทำใด ๆ ที่มีผลแสดงว่า บุคคลหนึ่งได้ทำเอกสารขึ้น แต่ความจริงนั้นปรากฏว่า ผู้ที่ถูกอ้างว่าได้กระทำเอกสารขึ้นนั้นมิได้ทำเอกสารขึ้นเลย แต่บุคคลอีกคนหนึ่งเป็นผู้ทำขึ้น คือ เอกสารนั้นจะต้องมีข้อความแสดงว่ามาจากผู้หนึ่งผู้ใดซึ่งมิใช่ผู้กระทำเอกสารนั้นขึ้น แต่ต้องไม่ใช่เรื่องการมอบอำนาจให้กระทำแทนในฐานะตัวแทน

50 จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 1834-1835.

51 สุบัน พูลพัฒน์, คำอธิบายเรียงมาตราประมวลกฎหมายอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จักรลสินทวงศ์, 2521), หน้า 292.

ตามกฎหมาย 52

ศาสตราจารย์ สฤษดิ์ สัจจวานิช ให้ความอธิบายว่า การทำเอกสารปลอมอาจเป็นการทำเทียมขึ้นให้เหมือนของแท้จริงทำนองเดียวกับปลอมเงินตราก็ได้ เช่น แดงทำพินัยกรรมไว้ฉบับหนึ่งให้เหมือนกับพินัยกรรมของนายแดงที่แท้จริงหรืออาจไม่มีของที่แท้จริงเลย ก็เป็นการทำปลอม เช่น ความจริงแดงไม่เคยทำพินัยกรรมเลย ดาได้ทำพินัยกรรมของแดงปลอมขึ้น จึงควรเข้าใจในเบื้องต้นว่า แม้เอกสารที่แท้จริงไม่มีอยู่ก็เป็นการทำเอกสารปลอมได้ 53

อาจารย์ ยืนหยัด ใจสมุทร ให้ความอธิบายว่า การทำเอกสารปลอมขึ้นนั้นมิได้หมายถึงการทำเอกสารที่มีข้อความเท็จหรือไม่ตรงความจริงขึ้นมา เอกสารที่ทำปลอมขึ้นจะมีข้อความจริงหรือเท็จไม่สำคัญ ความสำคัญอยู่ที่ว่าเจ้าของเอกสารได้ทำเอกสารขึ้นมาหรือไม่ หรือว่าบุคคลอื่นเป็นผู้ทำเพราะ เอกสารทุกฉบับจะแสดงให้ปรากฏในตัวของมันเองว่าบุคคลใดเป็นผู้ทำขึ้นมา และถ้าบุคคลที่ปรากฏว่าเป็นผู้ทำมิได้ทำเอกสารนั้น แต่บุคคลอื่นเป็นผู้ทำเอกสารนั้นขึ้นมาโดยเจ้าของเอกสารมิได้ทำอันอาจทำได้เช่นนี้ เอกสารนั้นก็จะเป็นเอกสารปลอมแม้ข้อความจะตรงกับความเป็นจริงก็ยังเป็นเอกสารที่ปลอมได้ ส่วนจะครบองค์ประกอบของความผิดอันจะเป็นความผิดฐานปลอมเอกสารหรือไม่นั้นก็ต้องพิจารณาองค์ประกอบข้ออื่น ๆ ต่อไป ในบางกรณีแม้ว่าเจ้าของเอกสารหรือผู้ทำเอกสารนั้นจะเป็นผู้ทำเอกสารนั้นด้วยตนเอง แต่ถ้าเป็นการทำเอกสารขึ้นใหม่อีกฉบับหนึ่งเพื่อให้เข้าใจว่า เป็นเอกสารฉบับเดิมที่ตนได้ทำขึ้นมาแต่แรกเช่นนี้ก็ถือว่าเป็นการปลอมเอกสารเช่นเดียวกัน 54

52 เรื่องเดียวกัน, หน้า 294.

53 สฤษดิ์ สัจจวานิช, กฎหมายอาญา 3 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 246.

54 ยืนหยัด ใจสมุทร, "ความผิดเกี่ยวกับการปลอมและการแปลง" ใน เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 2 หน่วยที่ 1-7, วิสาร พันธนะ, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2526), หน้า 325.

อาจารย์คณิต ณ นคร ได้ให้คำอธิบายลักษณะของการกระทำที่เป็นการปลอมเอกสารว่า ส่วนหนึ่งเป็นการทำเอกสารที่ใหม่แท้จริงขึ้น (คือ การทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด การประทับตราปลอมหรือการลงลายมือชื่อปลอม) อีกส่วนหนึ่งเป็นการทำให้เอกสารที่แท้จริงผิดไปจากเดิม (การเติมหรือตัดทอนข้อความ หรือการแก้ไขด้วยประการใดในเอกสารที่แท้จริง) เอกสารที่ใหม่แท้จริง คือ เอกสารที่ผู้ออกหรือทำเอกสารนั้นไม่ใช่ว่าผู้ทำหรือผู้ออกที่แท้จริง การปลอมเอกสารในส่วนนี้ก็คือ การหลอกลวงเกี่ยวกับตัวบุคคลผู้ทำหรือออกเอกสาร ทั้งนี้ไม่ว่าตัวผู้ทำหรือออกนั้นจะมีตัวตนหรือไม่ การออกเอกสารที่แท้จริงแต่เนื้อหาเป็นเท็จ ไม่เป็นการปลอมเอกสารเพราะการปลอมเอกสารที่เป็นการกระทำต่อเอกสารที่แท้จริง คือ การทำให้เอกสารที่แท้จริงผิดไปจากเดิม 55

จากการที่ได้ศึกษาความเห็นของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น แม้นักวิชาการบางท่านจะมีความเห็นว่า คำว่า "ปลอม" ในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 222 มีความหมายอย่างเดียวกันกับบทนิยามศัพท์ มาตรา 6(5) คือ เป็นการทำให้ของเทียมเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่าเป็นของแท้ แต่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นพ้องกับนักวิชาการท่านอื่นที่ว่า คำว่า "ปลอม" ในมาตราทั้งสองนี้ต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากว่า การปลอมหนังสือไม่จำเป็นต้องมีหนังสือแท้ที่อยู่ก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการใช้ประมวลกฎหมายอาญาแล้ว บทนิยามศัพท์เกี่ยวกับการปลอมนั้นไม่มีการบัญญัติไว้โดยเฉพาะเหมือนในกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ลักษณะของการปลอมเอกสารจึงต้องพิจารณาจากมาตรา 264 เท่านั้น ซึ่งนักวิชาการในสมัยต่อมาต่างให้คำอธิบายว่า การปลอมเอกสารนั้นแตกต่างจากการปลอมเงินตรา ดวงตรา รอยตรา แสตมป์ หรือตัว เพราะไม่จำเป็นต้องมีของแท้ผู้นั้นขณะปลอมเอกสารก็ได้ จึงเป็นข้อยืนยันความเห็นของผู้เขียนในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี สำหรับการให้คำจำกัดความของคำว่า "ปลอมเอกสาร" ในพจนานุกรมจะต่างจากตำรากฎหมายของไทยส่วนมาก เนื่องจากพจนานุกรมของไทยจะให้ความหมายของการปลอมเอกสารท่านเองเดียวกันกับกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 6(5) ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

2.3.2.2 ความหมายในทางตำราของต่างประเทศ

"Forgery" ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ได้มีผู้ให้คำจำกัดความไว้ต่าง ๆ กัน ทั้งนี้เนื่องจาก ในสมัยนั้นยังไม่มีกฎหมายในรูปของลายลักษณ์อักษรบัญญัติความผิดสำหรับการปลอมเอกสารไว้โดยเฉพาะ การให้คำจำกัดความจึงเป็นไปความคิดเห็นของบรรดานักวิชาการแต่ละท่านซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้คือ

" การทำเอกสารปลอมโดยเจตนาที่จะหลอกลวง " (Forgery at common is the making of a false instrument with intent to deceive.) 56

"การปลอมเอกสารเป็นการทำขึ้นโดยฉ้อฉลซึ่งหนังสือปลอมที่มีความสำคัญทางกฎหมาย" (Forgery is the fraudulent making of a false writing having apparent legal significance.) 57

"การทำหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเอกสารหรือส่วนของเอกสารใด ๆ โดยเจตนาฉ้อฉล" (At common law forgery was defined as fraudulently making or altering any document or part thereof with intent to defraud.) 58

" การทำหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงหนังสือโดยฉ้อฉลเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่สิทธิของอีกบุคคลหนึ่ง " (Forgery at common law was defined by Blackstone

56 H. A. Palmer and Henry Palmer, Harris's Criminal Law, 20th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1960), p. 357.

57 George E. Dix, Gilbert Law Summaries, 11th ed. (New York: Harcourt Brace Jovanovich Legal and Professional Publications, 1979), p. 141.

58 Marston Garsia, Criminal Law and Procedure in a Nutshell, 11th ed. (London: Sweet & Maxwell, 1961), P. 126.

as the fraudulent making or alteration of a writing to the prejudice of another's right.) 59

ต่อมาได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรในรูปของพระราชบัญญัติเกิดขึ้นมา หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการปลอมเอกสารในกฎหมายคอมมอนลอว์จึงได้รับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง The Forgery Act 1913 ซึ่งออกมาเพื่อรวบรวม ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารและความผิดที่เกี่ยวข้องกัน ความผิดปลอมเอกสารจึงไม่ขึ้นกับหลักเกณฑ์ตามกฎหมายคอมมอนลอว์ หรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรอื่นอีกต่อไป แต่จะขึ้นอยู่กับ The Forgery Act ฉบับนี้ ซึ่งได้มีการบัญญัติคำจำกัดความของการปลอมเอกสาร (definition of forgery) ไว้ในมาตรา 1(1) ดังนี้คือ

" การทำเอกสารปลอมเพื่อว่ามันอาจถูกนำไปใช้ในฐานะของจริง " (the making of a false document in order that it may be used as genuine) 60 อนุมาตรานี้ไม่ขอบทบัญญัติความรับผิดชอบทางอาญาของการปลอมเอกสารเป็นแต่เพียงแนวความคิดพื้นฐานเท่านั้น บทบัญญัติสำหรับความผิดปลอมเอกสารจะปรากฏในมาตราอื่น ๆ ของพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกตั้งแต่ 2 ปี ถึงตลอดชีวิต ขึ้นอยู่กับเอกสารที่ปลอมและเจตนาในการปลอมด้วยว่ามีเจตนาหลอกลวง (deceive) หรือฉ้อฉล (defraud) นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังได้บัญญัติความผิดเกี่ยวกับการปลอมดวงตรา รอยตรา (seals and dies) บางประเภทไว้ด้วย

หลังจากนั้น The Forgery Act 1913 ได้ถูกยกเลิกไปเมื่อมี The Forgery and Counterfeiting Act 1981 ออกมาใช้บังคับ รวมทั้งความผิดปลอมเอกสารตามกฎหมายคอมมอนลอว์และความผิดตาม The Coinage Offences Act 1936 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับเหรียญกษาปณ์ก็ถูกยกเลิกไปด้วยเช่น

59 L. B. Curzon, Criminal Law, p. 202.

60 Glanville Williams, Textbook of Criminal Law (London: Stevens & Sons, 1978), p. 859.

กัน เนื่องจากว่า The Forgery and Counterfeiting Act 1981 มีบทบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารและปลอมเงินตรา ทั้งที่เป็นธนบัตรและเหรียญกษาปณ์ไว้แล้ว และในพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็ได้อำนาจจำกัดความเกี่ยวกับความผิดปลอมเอกสารไว้ตามมาตรา 1 ดังนี้

" บุคคลจะมีความผิดปลอมเอกสารถ้าเขาทำเอกสารปลอมโดยเจตนาที่เขาหรือบุคคลอีกคนหนึ่งใช้เอกสารปลอมเพื่อชักจูงบุคคลลาอายอมรับมันในฐานะ เป็นของจริง และโดยการยอมรับเช่นนั้นเป็นเหตุให้กระทำ หรือไม่กระทำการใด ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายแก่ตัวผู้รับนั้นเองหรือบุคคลอื่น"(A person is guilty of forgery if he makes a false instrument, with the intention that he or another shall use it to induce somebody to accept it as genuine, and by reason of so accepting it to do or not to do some act to his own or anyother person's prejudice.) 61

สำหรับการปลอมเงินตรา หรือ Counterfeiting ได้มีการบัญญัติเป็นความผิดเพิ่มเติมเข้ามาในพระราชบัญญัติฉบับนี้ ดังนั้นจึงควรทำความเข้าใจความหมายของคำดังกล่าวนี้ด้วย เนื่องจากหากพิจารณาคำว่า " counterfeit " และ "forge" ซึ่งเป็นคำกริยาจะพบว่า บ่อยครั้งได้มีการใช้ในฐานะ เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน (synonyms)ซึ่งหากแปลความตามตัวอักษรโดยทั่วไปแล้ว คำว่า "Counterfeiting" จะหมายถึงการทำเลียนแบบโดยมีเจตนาใช้ในฐานะที่เป็นของแท้จริง (an imitation intended to pass for an original) 62 แต่ถ้าวแปลความหมายให้แคบลงจะหมายความว่า การทำเงินตราปลอมโดยมิชอบด้วยกฎหมายขึ้นารูปของเงินตราที่แท้จริง (Counterfeiting is the unlawful making of false money in the

61 Richard Card, Introduction to Criminal Law, 10th ed. (London: Butterworths, 1984), p. 304.

62 Rollin M. Perkins and Ronald N. Boyce, Criminal Law, 3rd ed. (New York: The Foundation Press, 1982), p. 431.

similitude of the genuine) 63

นอกจากกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศอังกฤษที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังมี The Model Penal Code ซึ่งเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศสหรัฐอเมริกา ใต้คำจำกัดความของคำว่า "Forgery" ไว้ในมาตรา 224.1 ดังนี้คือ 64

" บุคคลต้องรับผิดชอบปลอมเอกสาร ถ้าบุคคลนั้นโดยเจตนาที่จะฉ้อฉลหรือ ทำความเสียหายแก่ผู้อื่น หรือโดยรู้ว่าเขากำลังสนับสนุนการฉ้อฉลหรือความเสียหายซึ่ง กระทำโดยบุคคลอื่น

ก) แก้ไขเปลี่ยนแปลงหนังสือใด ๆ ของบุคคลอื่นโดยปราศจากอำนาจ

ข) ทำขึ้นใหม่ ทำให้สมบูรณ์ จัดการ รับรอง ออก หรือ โอน หนังสือใด ๆ เพื่ออ้างแสดงว่าเป็นการกระทำของอีกบุคคลหนึ่งซึ่งไม่มีอำนาจกระทำ หรือถูกทำขึ้นให้มี ผลตามกฎหมายในเวลา หรือสถานที่หรือในลำดับเหตุการณ์ต่างจากที่เป็นจริง หรือเป็น สภาเนาของต้นฉบับเมื่อไม่มีต้นฉบับเช่นว่านั้นอยู่จริง หรือ

ค) ใช้หนังสือใด ๆ ซึ่งเขารู้ว่าปลอมขึ้นในลักษณะที่ระบุไว้ใน ก) หรือ ข) "

จากความหมายของคำว่า "Forgery" ในพจนานุกรมและตำรากฎหมายของ ต่างประเทศดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากเป็นพจนานุกรม ทางกฎหมายโดยมีส่วนสำคัญร่วมกันของคำจำกัดความเหล่านี้คือ การทำขึ้น หรือแก้ไข เปลี่ยนแปลง เอกสารโดยฉ้อฉล ซึ่งคำจำกัดความบางอันอาจเพิ่มเติมว่าเป็นเอกสารที่มี ผลทางกฎหมายหรือก่อให้เกิดความรับผิดทางกฎหมายหรือเพิ่มเติมในส่วนเจตนาว่า เพื่อ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น

อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างเดียวกัน ผู้เขียนขอสรุปความ

63 Ibid., p. 432.

64 Model Penal Code: Official Draft and Explanatory Notes (Philadelphia: The American Law Institute, 1985), pp. 153-154.

หมาย หรือ คำอธิบายลักษณะของการปลอมเอกสารสำหรับใช้ศึกษาหลักกฎหมายเกี่ยวกับการปลอมเอกสารในบทต่อไปไว้ดังนี้ " การปลอมเอกสาร คือ การกระทำใด ๆ อันเป็นการแปลงความจริงในเอกสารไม่ว่าโดยตัวหนังสือหรือโดยจิตใจเพื่อให้ผู้อื่นหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารจริงในลักษณะที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น"

2.4 ประเภทของการปลอมเอกสาร

ในทางตำรา การปลอมเอกสารสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภทด้วยกัน คือ การปลอมทางรูป (faux materiel) และการปลอมทางจิตใจ (faux intellectuel) การปลอมทั้งสองประเภทนี้เป็นความผิดที่บัญญัติไว้ในกฎหมายของไทยมาตั้งแต่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตั้งแต่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น กระทำความผิดปลอมเอกสารส่วนมากมักจะเป็นการปลอมทางรูปมากกว่าการปลอมทางจิตใจ ประเภทของการปลอมเอกสารที่จะศึกษาต่อไปนี้จะ เป็นประโยชน์ในการกำหนดแนวทางสำหรับการวิเคราะห์ เพื่อหาขอบเขตของความผิดเกี่ยวกับการปลอมเอกสารที่เหมาะสมกับประเทศไทยว่าควรจะครอบคลุมถึงการกระทำลักษณะใดบ้าง

2.4.1 การปลอมทางรูป (faux materiel)

การปลอมทางรูปเป็นการแปลงความจริงที่สามารถเห็นได้ด้วยตา เช่น การลงลายมือชื่อปลอม การประทับตราปลอม การเติมหรือตัดทอนข้อความหรือการแก้ไขอย่างใด ๆ การทำเอกสารขึ้นใหม่ทั้งฉบับหรือแต่ส่วนใดส่วนหนึ่ง บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เป็นการปลอมทางรูป เช่น กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 105 ปลูกปลอมหนังสือ ฯ ในทางการเมืองระหว่างประเทศ มาตรา 222 ปลอมหนังสือ มาตรา 223 ปลอมหนังสือธรรมดา มาตรา 224 ปลอมหนังสือสำคัญหรือราชการ มาตรา 225 ปลอมหนังสือพิเศษ มาตรา 229 เจ้าพนักงานปลอมหนังสือ และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 125 ปลอมเอกสารอันเกี่ยวกับส่วนได้เสียของรัฐบาลระหว่างประเทศ มาตรา 161 เจ้าพนักงานปลอมเอกสารโดยอาศัยโอกาสในหน้าที่ มาตรา 264 ปลอมเอกสาร มาตรา 265 ปลอมเอกสารสิทธิหรือเอกสารราชการ มาตรา 266 ปลอมเอกสารพิเศษ เป็นต้น

2.4.2 การปลอมทางจิตใจ (faux intellectuel)

การปลอมทางจิตใจเป็นการแปลงความจริงที่ไม่สามารถเห็นได้ด้วยตาโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงตัวเอกสารแต่อย่างใด แต่เป็นการแปลงข้อความที่ปรากฏในเอกสารนั้น การปลอมชนิดนี้ประกอบด้วยการกล่าวคำเท็จในเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ใด ๆ อันต้องแจ้งไว้ว่าในหนังสือความเท็จนี้อาจมาจากผู้กรณซึ่งทำหนังสือนั้นขึ้น หรือมาจากเจ้าพนักงานซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่จดข้อความเหล่านั้นหรือเอามาจากเอกสารที่ไม่ได้เขียนข้อความลงเอง แต่ว่ามาบอกให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จเพื่อจะเปลี่ยนแปลงข้อความในหนังสือ 65

บทบัญญัติของกฎหมายไทยที่เป็นการปลอมทางจิตใจ เช่น พระอัยการลักษณะโจรปี 1903 บทที่ 17 มาตรา 17 กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 226 บอกรัฐเจ้าพนักงานจดความเท็จ มาตรา 230 เจ้าพนักงานจดหลักฐานเท็จ มาตรา 231 แพทย์ทำเซอร์ติฟิเกตเท็จ และ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 162 เจ้าพนักงานรับรองหรือกรอกข้อความในเอกสารอันเป็นเท็จ มาตรา 267 แจ้งให้เจ้าพนักงานจดข้อความอันเป็นเท็จ มาตรา 269 ทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ เป็นต้น

2.5 เอกสารปลอมและเอกสารเท็จ

จากประเภทของการปลอมเอกสารที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าการปลอมเอกสารทางรูปและการปลอมทางจิตใจจะทำให้ได้เอกสารต่างกันเกิดขึ้น กล่าวคือ หากเป็นการปลอมทางรูปจะทำให้เกิดเอกสารปลอม ถ้าเป็นการปลอมทางจิตใจจะทำให้เกิดเอกสารเท็จขึ้น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาก็บัญญัติให้การทำเอกสารปลอมและการทำเอกสารเท็จของเจ้าพนักงานหรือผู้มีวิชาชีพเป็นความผิด บดบังคดีแล้วการทำเอกสารเท็จจะไม่เป็นความผิด ดังนั้น ในการวินิจฉัยว่าเอกสารใดเป็นเอกสารเท็จ เอกสารใดเป็นเอกสารปลอมจึงเป็นสิ่งสำคัญ และมีผลต่อความรับผิดชอบทางอาญาซึ่งควรค่าแก่การศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

2.5.1 เอกสารปลอม

มีผู้ให้คำอธิบายคำว่า " เอกสารปลอม " ทั้งในความหมายอย่างแคบและในความหมายอย่างกว้างไว้ ดังนี้

ความหมายอย่างแคบ มีผู้อธิบายว่าเอกสารปลอมที่ไม่ได้ทำหรือได้รับอำนาจให้ทำโดยผู้ที่ปรากฏในเอกสารนั้นว่าเป็นผู้ทำเป็นการลงให้ลงในตัวบุคคลผู้ทำเอกสารหรือในลายมือชื่อของผู้ทำเอกสารนั้น คำอธิบายเช่นนี้รัดกุมเข้าใจง่ายใช้ได้ดี แต่ก็อาจแคบไป อาจมีข้อยกเว้นอยู่บ้างที่ผู้ทำเอกสารนั้นเองก็อาจปลอมเอกสารของตนเองได้ เช่น ใบแก้ไขเสียภายหลังที่ได้ส่งมอบแก่คนอื่นไปแล้ว ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องแก้ไขเอกสารที่แท้จริง แต่ก็ยังมีเอกสารที่หาขึ้นใหม่ให้เห็นว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงฉบับเดิม แต่ใช้ข้อความผิดไป อาจเป็นปลอมเอกสารได้ ⁶⁶

ความหมายอย่างกว้าง คือ เอกสารที่อ้างว่าเป็นเอกสารซึ่งมันมิได้เป็น เป็นเอกสารที่บอกกันตัวมันเอง คือ ไม่แต่เป็นเอกสารที่ข้อความเท่านั้นที่เป็นเท็จ แต่ตัวเอกสารนั้นเองเป็นเท็จ ⁶⁷

จึงอาจสรุปได้ว่า เอกสารปลอม คือ เอกสารที่เกิดจากการกระทำใด ๆ ที่มีผลแสดงว่าบุคคลหนึ่งได้ทำเอกสารขึ้น แต่ความจริงปรากฏว่าผู้ที่ถูกอ้างว่ากระทำนั้นมิได้กระทำเอกสารขึ้นมาในลักษณะ เช่นนั้น หรือเป็นเอกสารที่ทำโดยผู้ที่เอกสารแสดงให้ปรากฏว่าเป็นผู้ทำ แต่ผู้นั้นได้ทำเอกสารขึ้นมาใหม่เพื่อให้เข้าใจว่าเป็นเอกสารฉบับเดิมที่ตนได้ทำขึ้นมาแต่แรก หรือเป็นเอกสารที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงโดยผู้ทำเอกสารนั้นเอง แต่ตนพินอำนาจที่จะทำการเช่นนั้นแล้ว

2.5.2 เอกสารเท็จ

⁶⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 1, หน้า 1836.

⁶⁷ เรื่องเดียวกัน.

เอกสารเท็จ คือ เอกสารที่ไม่ได้ลงนามตัวผู้ทำเอกสาร หรือลายมือชื่อของผู้ทำเอกสารนั้น แต่มีข้อความไม่ตรงความจริงหรืออีกนัยหนึ่งคือ เป็น "เอกสารโกหก"

เอกสารเท็จและเอกสารปลอมมีสิ่งที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่งก็คือ ต่างเป็นเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความจริงหรือการลวง แต่ข้อแตกต่างกันก็คือ เอกสารเท็จจะเป็นการเท็จในข้อความของเอกสารนั้น แต่เอกสารปลอมโดยปกติแล้วจะเป็นการเท็จหรือลวงในตัวผู้ทำเอกสารเว้นแต่ในบางกรณีที่ผู้ทำเอกสารปลอมเอกสารของตนเอง

ปัญหาที่ควรวินิจฉัย คือ เอกสารปลอมและเอกสารเท็จสามารถแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาดได้หรือไม่ กล่าวคือ หากเป็นเอกสารปลอมแล้วย่อมจะไม่เป็นเอกสารเท็จ หรือกลับกันเมื่อเป็นเอกสารเท็จแล้วก็ไม่เป็นเอกสารปลอมด้วย ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า โดยปกติแล้ว เอกสารปลอมจะแยกจากเอกสารเท็จไม่เกี่ยวข้องกัน แต่อาจมีบางกรณีที่มีทั้ง เอกสารปลอมและเอกสารเท็จอยู่ควบคู่กันไปได้ เช่น ร.ต.ต. เขียว รอง สวส.สน.ปทุมวัน ลงประจำวันรับแจ้งความเท็จว่ามีได้มีการแจ้งความ ทั้งที่ไม่ได้มีการแจ้งแต่อย่างใด โดยที่ตนเองก็ได้ทำหน้าที่ร้อยเวรซึ่งรับแจ้งความในวันนั้นด้วย แต่ได้ลงหลักฐานรายงานประจำวันว่า ตนเป็นร้อยเวรผู้รับแจ้ง ดังนี้ ข้อความที่ ร.ต.ต. เขียวลงรับแจ้งความนั้นเป็นข้อความเท็จ และแม้ ร.ต.ต. เขียวจะไม่ได้ปลอมลายมือชื่อของผู้อื่น แต่การลงประจำวันว่าตนเป็นร้อยเวรก็ทำให้ผู้อื่นเข้าใจว่า ตนเป็นรอง สวส. อีกคนหนึ่งที่จะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่รับแจ้งความในวันนั้นซึ่งเป็นคนละคนกัน ในกรณีดังกล่าวนี้ แม้ว่าหน้าที่โดยทั่วไปของ รอง สวส. คือ การรับแจ้งคดีก็ตาม แต่หน้าที่พิเศษหรือเฉพาะก็คือ หน้าที่ร้อยเวรรับแจ้งความในวันที่กำหนด เมื่อตนมิได้มีหน้าที่เฉพาะนั้นจึงเป็นผลทำให้ ร.ต.ต. เขียวต้องรับผิดชอบปลอมเอกสาร ซึ่งในเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างเอกสารเท็จและเอกสารปลอมนี้ ท่านศาสตราจารย์ จิตติ ดิงศภัทย์ ได้กล่าวไว้ในหมายเหตุท้ายฎีกา ที่ 367/2520 ว่า "เอกสารปลอมกับเอกสารเท็จนั้นเป็นคนละอย่างกัน เอกสารเท็จอาจไม่ปลอม เอกสารปลอมอาจไม่เท็จ หรือเป็นเอกสารทั้งปลอมทั้งเท็จเป็นได้แล้วแต่เรื่อง" 68

68 คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, โครงการอบรมกฎหมายสารบัญญัติครั้งที่ 7 กฎหมายอาญา (2526), หน้า 279.